

KESKUSTELUA

SIIRTOLAISHISTORIAN TUTKIMUS SUOMESSA V. 1965-1983

Reino Kero ja Auvo Kostiainen

Turun yliopisto

Historian laitos

Kesällä 1983 käytiin Turun Sanomien mielipidepalstalla Pohjois-Amerikassakin asti mielenkiintoa osakseen saanut keskustelu siirtolaishistorian tekemisistä ja tekemättä jättämisistä. Toimittaja Antti Arve oli kysynyt Siirtolaisuusinsituutin johtajalta Olavi Koivukankaalta, mitä tiedetään kaukomaiden suomalaisista. "Emme kovinkaan paljon", vastasi Koivukangas. Alaotsikoista saatiin lukea, että "tutkittu tieto loppuu laiturille" ja että nimenomaan "Amerikan suomalaisuudesta on varsin rajallisesti tutkittua tietoa."

Turun yliopistossa toimivat amerikansiirtolaisuuden tutkijat hämmästelivät Koivukankaan lausuntoja ja laativat kirjoitelman, jossa kysyttiin, "loppuuko tieto laiturille?" Reino Keron, Auvo Kostiaisen, Arja Pillin ja Keijo Virtasen mielestä tieto ei loppunut laiturille. He totesivat, että yksistään Turun yliopistossa on valmistunut juuri tältä alueelta kolme hyväksi arvioitua väitöskirjaa, parisenkymmentä pro gradu -tutkielmaa ja satakunta Suomessa ja ulkomailla julkaistua artikkelia. Lisäksi on vielä hyväksi arvioitu yleisesitys, muutamia muita kirjan kokoisia tutkimuksia, ja parhaillaankin on valmistumassa kolme laajaa tutkimusta.

Koivukankaalle huomautuksia tehneet tutkijat totesivat lisäksi, että "tutkimustyötä on tehty myös New Yorkin laitureitten tuolla puolen".

Toimittaja Arve oli tämän jälkeen pahoillaan siitä, että "Koivukankaan repliikki tut-

kimuksen laiturille jäämisestä sai kärjekäämmän ja yksioikoisemman ilmiänsun kuin hän tarkoitti". Koivukangas vapautti kuitenkin toimittajan vastuusta ja ilmoitti olevansa edelleen sitä mieltä, että "suomalaisen ... siirtolaisuuden tutkimuksessa emme ole siis edenneet kovinkaan kauas lähtökuopista". Kun keskustelussa ohimennen tuli esille myös Siirtolaisuusinstituutin toiminta, totesi Koivukangas, että instituuttia koskevalle kriitikille ovat Siirtolaisuus-lehden palstat avoimena neljä kertaa vuodessa. Emme ole - ainaakaan tällä hetkellä - kiinnostuneita keskustelemaan siitä, mitä tämän Turun yliopiston historian laitoksen helmasta versoneen instituutin olisi tullut tehdä ja mitä se ei olisi saanut tehdä. Haluaisimme sen sijaan kysyä edelleenkin, loppuuko tieto todella laiturille. Turun Sanomat ei mielestämme ole kovin sopiva forum jatkokeskustelulle, joten käännyimme mielipiteinemme Siirtolaisuus-lehden puoleen. Vastamme "laituri-kysymykseen" esittelemällä lyhyesti, millaista tutkimusta Turun yliopistossa on tältä alueelta tehty. Jätämme käsittelyn ulkopuolelle ne lukuisat selvitykset, joissa on tarkasteltu siirtolaisten lähtöön liittyviä ongelmia.

Lähtekäämme liikkeelle ensimmäisistä siirtolaista kohdanneista ongelmista. Minne mennä Ellis-saarelta pääsyn jälkeen? Siirtolaisten sijoittuminen Pohjois-Amerikan eri osiin on ongelmaryhmä, josta voitaisiin tehdä kymmeniä, ehkä jopa satojakin pikku tutkimuksia. Onhan Amerikassa satoja "suo-

malaispaikkakuntia". On kuitenkin luonnollista, ettei joka paikkakunnasta tehdä omaa tutkimustaan ja että professori Niitemaa antoi siirtolaishistorian kukoistuksen päivinä vain kahdelle opiskelijalle tutkimusaiheen, joka kartoittaa sijoittumisongelmia. Toinen koski Pohjois-Minnesotan suomalaisia¹, toinen Chicagon suomalaisia.²

Kun siirtolaishistorian tutkimustyö Turun yliopistossa oli laajimmillaan, kuului osana ohjelmaan myös matkustajaluetteloista saatavissa olevan tiedon hyödyntäminen. ATK-menetelmiä hyväksi käyttäen tutkittiin, minne siirtolaiset matkustajaluetteloiden mukaan hakeutuivat. Määrärahat riittivät vuosien 1873, 1882, 1890, 1905 ja 1913 siirtolaisten tutkimiseen. Tämän vaikeasti hyödynnettävän materiaalin pohjalta valmistui v. 1980 laajahko tutkimus.³

Siirtolaisten sijoittumista ammatteihin ei ole tutkittu kovin laajasti. Olemassa oleva "tutkittu tieto" perustuu osittain v. 1966-1967 Pohjois-Amerikassa tehtyihin haastatteluihin, osittain 1960-luvun lopulla lomakkeilla tehtyihin tiedusteluihin.⁴ Aihetta on lisäksi sivuttu lukuisissa muita aiheita käsittelevissä tutkimuksissa.

Siirtolaisten poliittista toimintaa on tutkittu hyvin paljon. Laajimmista tutkimuksista todettakoon, että ne kattavat Imatra liikkeen⁵, sosialistisen liikkeen alkuvaiheet⁶, kommunistisen liikkeen synnyn⁷ ja sosialidemokraattisen liikkeen kuihtumisen.⁸ Lisäksi on tehty muutamia tutkimuksia, jotka valaisevat nimenomaan työväenliikkeiden erityispiirteitä kuten poliittista koulutus-toimintaa ja harrastustoimintaa.⁹

Sanomalehdistön historiaakaan ei ole unohdettu. Jo 1970-luvun alussa valmistui pro gradu -tutkielma, joka kartoitti amerikansuomalaisten varhaisinta julkaisu-toimintaa.¹⁰ Vuosi sitten valmistui Kanadan suomalaisesta sanomalehdistöstä ansiokas väitöskirja,¹¹ ja parhaillaan on valmistumassa tutkimus toisen maailmansodan jälkeisestä siirtolaislehdistöstä. Toki olisi silti paikallaan, että Yhdysvaltain suomalaisten monipuolisesta sanoma- ja aikakauslehdistöstä tehtäisiin joskus vielä yleisesitysikin.

Suomalaiset siirtolaiset ovat Pohjois-Amerikassa olleet "poikkeava" ryhmä sikäli, että heidän keskuudessaan vasemmistolaisuus on saanut suhteellisesti enemmän kannatusta kuin muiden siirtolaisryhmien keskuudessa. Pieni tutkimuksellinen painopiste tällä alueella on siksi ollut paikallaan. Professori Niitemaa ei varmaankaan ollut "yksisilmäinen", kun hän 1970-luvun alussa suhtautui hyvin suopeasti tästä aihepiiristä tehtyihin tutkimuksiin. Kuitenkin myös kirkko ja raittiusliike ovat olleet suomalaisille tärkeitä. Ensin mainitusta amerikansuomalaiset itse ovat tehneet erittäin paljon tutkimuksia, joten tyytyminen Turussa hiukan vähempään lie-nee ollut perusteltua.¹² Raittiusliikkeistä on mainitusta amerikansuomalaiset itse ovat tehneet erittäin paljon tutkimuksia, joten tyytyminen Turussa hiukan vähempään lie-nee ollut perusteltua.¹² Raittiusliikkeistä on Turussa tehty yksi pro gradu -tutkielma.¹³ Tutkittavaa epäilemättä olisi vielä toisenkin "gradun verran". Osuustoimintaliikkeistä annettiin aikoinaan erälle opiskelijalle tutkimusaihe, mutta tämä tutkielma tuskin koskaan valmistuu. Toisaalta amerikansuomalaiset itse ja eräät muut ovat tehneet useita osuustoimintaliikettä koskevia tutkimuksia.

Siirtolaisten sopeutuminen uuteen ympäristöön on hyvin moninainen ilmiö. Sen piiriin kuuluu tietenkin sanomalehdistö, samoin järjestötoiminta. Edellä on käynyt ilmi, että näistä on tehty paljonkin tutkimuksia. Muita sopeutumiseen liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi avioliittojen solmiminen ja kielen muutokset. Ensin mainittu näyttää tällä hetkellä olevan kovastikin tutkimuksen kohteena (ei tosin Turussa), jälkimmäisestä taas Pertti Virtaranta on valmistellut tutkimusta, joka ilmestyyne lähiaikoina. Myös siirtolaisten paluu Suomeen on osittain sopeutumiskysymys. Tästä aiheesta on tehty väitöskirja.¹⁴ Muutto-liike Pohjois-Amerikasta Neuvostoliittoon maailmansotien välisenä aikana oli niinkään sopeutumiseen tai sopeutumattomuuteen liittynyt ilmiö. Tästä on tehty joukko artikkeleita, yksi pro gradu -tutkielma¹⁵ ja yksi varsin laaja tutkimus.¹⁶

Liioin ei ole unohdettu siirtolaisten yhteyksiä Suomeen. Tästä aihepiiristä on tehty kaksi pro gradu -tutkielmaa.¹⁷

Edellä on kartoitettu sitä tutkimustyötä, joka on tehty Turun yliopistossa. Tämän lisäksi lähes kaikissa muissakin Suomen yliopistoissa on tehty joitakin alan tutkimuksia. Suomalaiset kirkkohistorian tutkijat ovat olleet hyvin kiinnostuneita amerikansuomalaisten kirkollisesta toiminnasta - erityisesti sen varhaisvaiheista ja lestadiolaisuudesta. Amerikansuomalaisten poliittis-sosiaalisista erityispiirteistä on tehty selvityksiä mm. Helsingin Yliopistossa.

Kuten edellä on todettu, eivät tutkijat New Yorkin laitureitten takanakaan ole laiskotelleet. Merkittävän osan siellä valmistuneista tutkimuksista muodostavat osavaltioiden tai muiden alueiden suomalaisten historiat (esim. Minnesotan, Michiganin, Illinoisin, Wisconsinin, Suur-New Yorkin ja Kanadan). Yliopistoissa on valmistettu lisäksi hyvin suuri määrä erikoistutkimuksia, joukossa ainakin toistakymmentä yliopistolista väitöskirjaa, joista useat on myöhemmin kehitelty julkaistaviksi kirjoiksi. Aihepiireiltään nämä tutkimukset voidaan jakaa seuraaviin pääryhmiin: poliittinen toiminta (Karni, Hummasti, Ahola, Ross), kirkot ja seurakunnat (Niemi, Ollila, Puotinen), suomalaisten siirtolaisten erityispiirteet kuten osuustoiminta (Kerchner, Turner, Alanen), sanomalehdistö (Kolehmainen), sosio-ekonomiset kysymykset (Doby, Linström-Best, Pentt-Vidutis, Sillanpää, Vargelin-Brown) ja yleisesitykset (Hoglund, Sariola). Lisäksi on esimerkiksi Matti E. Kaups tutkinut maantieteilijän näkökulmasta suomalaisten sijoittumista Amerikkaan.

Viime vuosina on varsinkin sosiologien kiinnostus suomalaisten siirtolaisten vaiheisiin kasvanut. Tästä ovat osoituksena esimerkiksi Loukisen ja Kiviston tutkimukset. On ollut myös havaittavissa, että muutkin amerikkalaiset kuin suomalaista syntyperää olevat ovat viime aikoina kiinnostuneet suomalaissiirtolaisten vaiheista, vaikka lähdeaineiston käyttö onkin näille ollut kielellisistä syistä ongelmallista. Tarmokkaimmat ovat

kuitenkin opiskelleet Suomen kielen (London). Hyvä osoitus mielenkiinnon heräämisestä oli myös Torontossa syksyllä 1979 järjestetty erittäin suuri kongressi, "Finforum 79". Tännehan myös tämän katsauksen laatijat pääsivät "instituutin siivellä", kuten instituutin johtaja asian ilmaisee (kiitoksia).

Toki vielä merkittäviäkin tutkimusaiheita löytyisi. Niinpä syndikalistinen IWW-liike ansaitsisi hyvinkin oman perusteellisen tutkimuksensa. Ja toki kalevaisistakin voitaisiin tehdä laaja tutkimus. Voitaisiin myös tutkia niitä suomalaisia, jotka eivät halunneet olla sen paremmin sosialisteja kuin kirkkosuomalaisiakaan eivätkä osallistua muuhunkaan järjestötoimintaan. Ja miksi ei voitaisi tutkia tähän astista perusteellisemmin suomalaisten siirtolaisten suhteita muihin siirtolaisryhmiin? Ja voitaisiin tutkia vielä montaa muutaakin ongelmaryhmää. Mutta tämä ei muuta miksikään sitä tosiasiaa, että suomalaisista siirtolaisista on tehty miltei kaikkiin muihin siirtolaisryhmiin verrattuna tutkimuksia harvinaisen paljon - myös New Yorkin laitureitten tuolta puolen.

- 1 Harri Saarelainen, Suomalaisyhteisöjen kehitysvaiheet Pohjois-Minnesotan Mesabi-vooriston kaivospaikkakunnilla vuosina 1890-1914 (1974). 116 s.
- 2 Marja-Liisa Pyöli-Vainio, Chicagon suomalaisasutuksen synty ja kehitys (1975). 156 s.
- 3 Reino Kero, The Finns in North America. Destinations and Composition of Immigrant Societies in North America before World War I. *Annales Universitatis Turkuensis. Ser. B. Tom 150.* Turku 1980. 97 s.
- 4 Reino Kero, Suomen Siirtolaisuuden Historia I. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja 10. Turku 1982. s. 145-169.
- 5 Ilkka Liski, Amerikansuomalainen työväenyhdistys Imatra I (1978). 97 s.
- 6 Ville Marjomäki, Amerikansuomalainen työväenliike vv. 1890-1906 (1977). 231 s.
- 7 Auvo Kostiainen, The Forging of Finnish-American Communism, 1917-1924. A Study in Ethnic Radicalism. *Annales Universitatis Turkuensis. Ser. B. Tom 147.* Turku 1978. 225 s.
- 8 Vuokko Aromaa-Kaskinen, Amerikansuomalai-

- nen sosialidemokraattinen liike vuosina 1921-1936. Poliittisen ja etnisen vähemmistöryhmän pyrkimykset löytää identiteettinsä (1979). 190 s.
- 9 Esim. Mirja Koivunaho, Amerikansuomalaisten näytelmäseuratoiminta työväenliikkeen piirissä viime vuosisadan lopulta II maailmansotaan (1978). 124 s.; Arthur Johnson, The Kalevan Kansa Colonization Company Limited's Relationship with North-American Utopian Socialist Settlements from 1900 to 1905 (1979). 78 s.; Riitta Stjärnstedt, Naiset amerikansuomalaisessa työväenliikkeessä vuoteen 1920 (1981). 129 s.; Tuula Vainikainen, Oskari Tokoi Amerikansuomalaisessa työväenliikkeessä (1982). 222 s.; Varpu Luodesmeri, Amerikansuomalaisten työväenjärjestöjen suhtautuminen Suomesta vuoden 1918 sodan jälkeen tulleisiin siirtolaisiin - "Hiljan Suomesta tulleitten tutkijakomiteat" (1972). 132 s.; Jouni Ekonen, Amerikansuomalaisen työväenliikkeen suhtautuminen Yhdysvaltain presidentinvaaleihin vuosina 1908-1939 (1975). 150 s.; Hannu Heinilä, Work People's College - amerikansuomalaisen työväestön oppilaitos (1976). 197 s.
- 10 Ritva Jarva, Amerikansuomalaisen työväenliikkeen sanomalehtien syntyvaiheet (1970). 155 s.
- 11 Arja Pilli, The Finnish-language Newspapers in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Dissertationes Humanarum Litterarum* 34. Turku 1982. 330 s.
- 12 Turussa on eräiden artikkeleiden lisäksi tehty kaksi laajaa amerikansuomalaisten uskonnolliseen toimintaan liittyvää tutkimusta: Ensio Virtanen, Suomi-Synodi ja kansalliskirkkokunta, amerikansuomalaisten tärkeimmät kirkolliset järjestöt. Toiminta ja keskinäiset suhteet (1890-1930) (1978). 139 s.; Jukka Uotila, Amerikansuomalaisen työväenliikkeen suhtautuminen kirkkoon vuoteen 1914 (1976). 155 s.
- 13 Eija Lehtinen, Raittiusliike, osa amerikansuomalaisista järjestötoimintaa (1885-1932) (1978). 118 s.
- 14 Keijo Virtanen, Settlement or Return: Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. *Studia Historica* 10. Forssa 1979. 275 s.
- 15 Ritva-Liisa Hovi, Amerikansuomalaiset osuuskunnat Neuvostoliitossa 1920-luvun alkupuolella amerikansuomalaisten ja neuvostokarjalaisten sanomalehtien valossa (1969). 108 s.
- 16 Reino Kero, Neuvosto-Karjalaa rakentamassa. Pohjois-Amerikan suomalaiset tekniikan tuojina 1930-luvun Neuvosto-Karjalassa. *Historiallisia tutkimuksia* 122. Tammi 1983. 231 s.
- 17 Jorma Ahonen, Ulkosuomalaistoiminnan alkuvaiheet (1918-1945) (1979). 124 s.; Merja Dyhr, Amerikansuomalaisten kotimaanmatkailut vuosina 1920-1947 (1979). 109 s.